

معرفی کتاب

● درآمدی بر دایرة المعارف کتابخانه‌های جهان / زیر نظر

سید محمود مرعشی نجفی؛ علی رفیعی
علامرودشتی، قم: کتابخانه عمومی حضرت آیت
الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۳۷۴، ۱۰۰۰
نسخه، ۱۴۴ص.

کتابخانه‌ها در جهان قدمتی تاریخی دارند و در حدود بیش از بیست و پنج قرن از تاریخ تشکیل آنها می‌گذرد چنانچه کتابخانه‌های بزرگی حتی قبل از میلاد مسیح وجود داشته است که از آن جمله کتابخانه بزرگ اسکندریه می‌باشد و تصور می‌شود که کتابخانه‌های دیگری نیز قبل از این کتابخانه وجود داشته است چنانچه در زمان سلطنت آشور بانپیال در نینوا کتابخانه‌ای موجود بوده است که دارای هزاران لوح گلی بوده است شاید بتوان گفت اصول و سازماندهی خاصی که بر نظام این کتابخانه‌ها حاکم بوده است اکنون نیز در کتابخانه‌های جدید اعمال می‌شود در تاریخ اسلام نیز کتاب و کتابخانه بدلیل اینکه علم از اهمیت خاصی برخوردار بوده است همواره مقام والایی داشته چون اسلام از علم آغاز کرده و با علم پیش رفته است و دلیل این مسئله را می‌توان اولین آیدای دانست که بر حضرت رسول اکرم (ص) نازل شده است و شاید عامل عمده‌ای که عنما نسبت به ارزش علم و کتابت و به تبع آن کتابخانه قائل شده‌اند تاکید اسلام بر این مسئله بوده است و کتاب حاضر نیز مقدمه‌ای است بر شناخت کتابخانه‌های جهان برای چگونگی تدوین دایرة المعارف کتابخانه‌های جهان که تحت نظر مرکز علمی - تحقیقی وابسته به کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره) به فارسی - عربی - انگلیسی در حال تدوین می‌باشد. این کتاب از دو قسمت تشکیل شده است قسمت اول مقدمه و چند مقاله را دارا می‌باشد در قسمت دوم به نمونه مقالاتی که در دایرة

المعارف خواهد آمد اشاره می‌کند. در مقدمه این کتاب یکی از مولفین هدف و انگیزه از تشکیل این مرکز را که تصمیم به تالیف دایرة المعارف کتابخانه‌های جهان (حاوی نسخ خطی اسلامی) گرفته‌اند ذکر می‌کند سپس در قسمت بعد به سابقه دایرة المعارف نویسی در جهان اشاره می‌شود و همچنین طرز تدوین، چگونگی جمع آوری مطالب و تشکیلات علمی و اداری این دایرة المعارف به طور مبسوط شرح داده شده است. در بخش دیگر این کتاب، سیر تاریخی کتابخانه‌ها از عهد باستان تا عصر حاضر مورد توجه قرار گرفته است در این قسمت خواننده با مطالبی از قبیل پیدایش کتابخانه‌ها از ابتدای تاریخ تا ظهور اسلام، گسترش کتابخانه‌ها از ظهور اسلام تا نهضت رنسانس در اروپا و پیدایش کتابخانه‌ها از زمان رنسانس تا امروز آشنا می‌شود. در قسمت دوم این کتاب خواننده با نمونه مقالاتی که در دایرة المعارف کتابخانه‌های جهان خواهد آمد آشنا می‌شود از جمله مقالات، مقاله‌ای است که در مورد کتابخانه بیت الحکمه می‌باشد بدلیل اعتبار و اهمیتی که این کتابخانه در سده‌های آغازین اسلام داشته است از اهمیت خاصی برخوردار است و صفحاتی را به خود اختصاص داده است ابتدا، علت نامگذاری این کتابخانه به این نام توضیح داده شده است سپس اشاره‌ای به تاریخچه و بخشهای مختلف آن می‌شود در بخش پایانی مقاله به علل و عواملی که باعث ویرانی و نابودی این کتابخانه شده است اشاره می‌شود.

نمونه دیگری از مقالات که در دایرة المعارف کتابخانه‌های جهان خواهد آمد مقاله‌ای است در مورد کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) که همراه با عکس‌های مختلف و نمونه‌های نسخ خطی کتابهای موجود در این کتابخانه می‌باشد این مقاله نسبتاً مفصل می‌باشد ابتدا به تاریخچه زندگی و مؤسس این کتابخانه یعنی آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) اشاره شده و سپس تاریخ تاسیس و بخشهای مختلف این

کتابخانه و همچنین طرحهایی که در آینده برای توسعه این کتابخانه در نظر گرفته شده است شرح داده شده است.

مقاله دیگری که مورد بحث قرار گرفته است مقاله‌ای است در مورد کتابخانه بریتانیا این مقاله نیز نسبتاً مفصل می‌باشد و همراه با تصاویری از بخشهای مختلف کتابخانه و همچنین نمونه تصاویری از نسخ خطی موجود در این کتابخانه می‌باشد. ابتدا به موجودی کتابخانه و سپس به تاریخچه تشکیل کتابخانه و بخشهای مختلفی که این کتابخانه دارا می‌باشد اشاره می‌کند نکته قابل توجه این است که مجموعه‌های شرقی این کتابخانه از مجموعه‌های غربی آن مجزا می‌باشد که نسخ خطی شرقی (شامل ۴۵۰۰۰) همچنین مواد و مطالب دیگری از قبیل اسلام‌شناسی، ایران‌شناسی در این متمرکز می‌باشند مقاله به تفکیک در مورد نسخه‌های خطی به زبانهای مختلف که در بخش شرقی نگهداری می‌شوند توضیحاتی داده است.

آخرین نمونه این مقالات مقاله‌ای است در مورد کتابخانه پیرپونت مورگان (Pier Pont Morgan) که در شهر نیویورک می‌باشد و دارای ۹۱۰۰۰ جلد کتاب چاپی و ۱۱۸۰۰ دست نوشته سند و نسخه خطی می‌باشد. این مقاله نسبتاً کوتاه می‌باشد و طبق روال مقالات قبلی ابتدا اشاره‌ای به موسسان و بنیانگذاران این کتابخانه شده است سپس تاریخچه و قدمت تاریخی آن مسورد بحث قرار گرفته است. همچنین به چگونگی تشکیلات کتابخانه و ساختمان آن نیز اشاره شده است. در پایان این مقاله به مجموعه شرقی اسلامی که از بخشهای مهم این کتابخانه می‌باشد اشاره می‌شود.

نکته قابل توجه در مورد نمونه مقالات این است که همه مقالات در پایان دارای اعضاء می‌باشند و همچنین مأخذی که مورد استفاده قرار گرفته است در پایان هر مقاله ذکر شده است که این خود به مقاله اعتبار خاص می‌بخشد. ●

زهرا ابادری